

Bruksela, 12 grudnia 2023 r.
(OR. en)

16588/23

LIMITE

ELARG 91
COWEB 161
COEST 657

NOTA

Od: Sekretariat Generalny Rady

Do: Rada

Nr dok. Kom.: COM (2023) 690 FINAL

Dotyczy: Projekt konkluzji Rady w sprawie rozszerzenia

W ramach przygotowań do posiedzenia Rady do Spraw Ogólnych, które ma się odbyć 12 grudnia 2023 r., delegacje otrzymują projekt konkluzji Rady w sprawie rozszerzenia, w wersji przygotowanej przez prezydencję po dyskusjach na forum Komitetu Stałych Przedstawicieli. Tekst ten przedkłada się Radzie do analizy z myślą o zatwierdzeniu.

RADA DO SPRAW OGÓLNYCH**PROJEKT KONKLUZJI RADY W SPRAWIE ROZSZERZENIA**

1. Rada z uwagą odnotowuje komunikat Komisji z 8 listopada 2023 r. w sprawie polityki rozszerzenia UE zawierający sprawozdania dotyczące Czarnogóry, Serbii, Macedonii Północnej, Albanii, Bośni i Hercegowiny, Kosowa*, Turcji, Ukrainy, Republiki Mołdawii (dalej „Mołdawia”) i Gruzji.
2. Rada potwierdza swoje zaangażowanie na rzecz rozszerzenia, zgodnie z odnowionym konsensusem w sprawie rozszerzenia zatwierdzonym przez Radę Europejską w grudniu 2006 r. i z przyjętymi później konkluzjami Rady i Rady Europejskiej. Zgodnie z wcześniejszymi konkluzjami Rady i z uwzględnieniem politycznych kryteriów kopenhaskich Rada potwierdza, że konieczne jest stosowanie sprawiedliwej i rygorystycznej warunkowości, zasady indywidualnych osiągnięć oraz odwracalności. Rada podkreśla, że ważne jest zapewnienie, by UE mogła dalej i intensywniej się rozwijać, w tym zachować i zwiększyć swoją zdolność do przyjmowania nowych członków. Rada w dalszym ciągu oczekuje, że partnerzy przyjmą odpowiedzialność i wykażą wiarygodność podjętych przez siebie zobowiązań oraz wolę polityczną poprzez wdrożenie niezbędnych reform i wymierne postępy w kwestiach podstawowych.

* Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

3. Rozszerzenie jest geostrategiczną inwestycją w pokój, bezpieczeństwo, stabilność i dobrobyt. To siła napędowa poprawiająca społeczno-gospodarcze warunki życia obywateli Europy, zmniejszająca różnice między krajami, musi więc sprzyjać wartościom, na których opiera się Unia. Zarówno UE, jak i przyszłe państwa członkowskie powinny być przygotowane na perspektywę dalszego rozszerzenia Unii. Potencjalni członkowie muszą zintensyfikować działania na rzecz reform, zwłaszcza w dziedzinie praworządności, zgodnie z opierającym się na osiągnięciach charakterem procesu akcesyjnego i z pomocą UE. Równocześnie Unia musi przeprowadzić niezbędne prace i reformy wewnętrzne. Ustalimy ambitne cele długoterminowe oraz sposoby ich realizacji. Zajmiemy się kluczowymi kwestiami dotyczącymi naszych priorytetów i polityk oraz naszą zdolnością do działania. Zwiększy to siłę UE i wzmocni europejską suwerenność.
4. Wojna napastnicza prowadzona przez Rosję przeciwko Ukrainie pokazuje, że rozszerzenie jest również jednym ze strategicznych priorytetów. Powołując się w tym kontekście na agendę z Salonik z 2003 r. i konkluzje Rady Europejskiej z czerwca 2022 r., Rada ponownie deklaruje swoje pełne i jednoznaczne zaangażowanie na rzecz perspektywy unijnego członkostwa Bałkanów Zachodnich, Ukrainy, Mołdawii i Gruzji i potwierdza, że ich przyszłość jest w Unii Europejskiej. Turcja pozostaje krajem kandydującym i jednym z kluczowych partnerów w wielu obszarach będących przedmiotem obopólnego zainteresowania.
5. Wszyscy partnerzy aspirujący do akcesji muszą szanować wartości, na których opiera się UE, i dążyć do ich promowania, a także dotrzymać zobowiązań będących warunkiem przystąpienia do UE. Rada przypomina, że praworządność jest jedną z podstawowych wartości, na których opiera się UE, i pozostaje niezbędnym wymogiem, który należy spełnić, aby uzyskać unijne członkostwo. Trwałe i nieodwracalne osiągnięcia reformatorskie w dziedzinie praworządności i praw podstawowych, funkcjonowanie demokratycznych instytucji, w tym depolaryzacja, administracja publiczna i kryteria gospodarcze – nadal są to kluczowe punkty odniesienia uwzględniane podczas oceny postępów na drodze do członkostwa w UE.

6. Ochrona praw podstawowych stanowi trzon unijnych wartości. Rada zwraca szczególną uwagę na postępy partnerów w tym obszarze i przypomina, że ogólnym priorytetem jest podjęcie wiarygodnych działań eliminujących zgłoszone niedociągnięcia. W tym kontekście Rada ponownie podkreśla znaczenie stania na straży praw dziecka oraz praw i niedyskryminacyjnego traktowania osób należących do mniejszości i osób znajdujących się w trudnej sytuacji, takich jak Romowie, osoby z niepełnosprawnościami oraz lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe i interseksualne (LGBTI), a także członkowie mniejszości narodowych. Jeśli chodzi o równouprawnienie płci, Rada ponownie stwierdza, że należy zadbać o wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt oraz o możliwość pełnego korzystania przez nie z praw podstawowych. Rada przypomina, że wolność wypowiedzi oraz wolność i pluralizm mediów to podstawowe filary demokratycznego społeczeństwa i że osiągnięcie konkretnych, wymiernych rezultatów w tych kluczowych obszarach nadal ma zasadnicze znaczenie.
7. Rada podkreśla, że partnerzy muszą poczynić postępy we wdrażaniu kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości, w walce z korupcją, w tym w odwróceniu procesu oligarchizacji, i w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej. Rada przypomina, że wciąż konieczne jest zapewnienie solidnych rezultatów w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, jeśli chodzi o wydawanie prawomocnych wyroków skazujących i o konfiskatę mienia pochodzącego z działalności przestępczej.
8. Na Bałkanach Zachodnich należy kontynuować zdecydowane wysiłki na rzecz wspierania pojednania i stabilności regionalnej, w tym poprzez rozwiązanie – zgodnie z prawem międzynarodowym i ustalonymi zasadami, łącznie z umową sukcesyjną – dwustronnych sporów i problematycznych kwestii między partnerami zakorzenionych w dziedzictwie przeszłości.
9. Rada z mocą podkreśla, że zasadnicze znaczenie ma dalsze pogłębianie współpracy w kwestiach polityki zagranicznej i że Unia oczekuje od partnerów pełnego przyłączenia się do unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB), w tym do środków ograniczających – jest to jeden z podstawowych aspektów procesu integracji z UE oraz mocny sygnał wskazujący na wybór strategiczny partnerów i ich miejsce we wspólnocie wartości. UE nadal wspiera partnerów i zapewnia pomoc – m.in. w celu zwiększenia ich odporności na zagrożenia hybrydowe – w szczególności tym partnerom, którzy w pełni przyłączają się do WPZiB. Zapobieganie obchodzeniu unijnych środków ograniczających, w tym środków przyjętych w odpowiedzi na rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie, ma nadal pierwszorzędne znaczenie.

10. Rada z zadowoleniem odnotowuje udaną współpracę z partnerami w obszarze przeciwdziałania zagrożeniom hybrydowym, a także w zwalczaniu terroryzmu, radykalizacji i przestępczości zorganizowanej, i jest zdecydowana dalej zacieśniać współpracę na tych polach. Jednym z istotnych priorytetów jest nadal zwalczanie działań polegających na manipulowaniu informacjami, w tym na dezinformacji. Rada przypomina, że Unia Europejska zintensyfikuje współpracę z partnerami w celu przeciwdziałania fałszywym rosyjskim narracjom i dezinformacji na temat rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie.
11. Jednym z kluczowych wyzwań pozostaje nieuregulowana migracja – wymaga ono stałej współpracy i koordynacji działań ze strony wszystkich partnerów. Rada wyraża uznanie dla partnerów z Bałkanów Zachodnich za ich konstruktywną współpracę; wyraża też uznanie dla Turcji, która nie ustaje w wysiłkach, zapewniając schronienie jednej z największych na świecie populacji uchodźców. Rada podkreśla również, że niezwykle ważne jest to, by partnerzy zharmonizowali swoje polityki wizowe z polityką wizową UE.
12. Rada apeluje do wszystkich partnerów, by jasno informowali swoich obywateli o korzyściach i obowiązkach związanych z ich drogą do integracji z UE, a także o swoim zaangażowaniu na rzecz unijnych wartości i koniecznych reform.
13. UE będzie dalej wzmacniać i zwiększać swoje wsparcie na wszystkich szczeblach w celu wspierania transformacji politycznej, gospodarczej i społecznej przyszłych członków UE; wsparcie to jest uzależnione od wymiernych postępów w obszarze praworządności i w przeprowadzaniu reform społeczno-gospodarczych oraz od przestrzegania przez partnerów unijnych wartości, zasad i standardów. UE będzie nadal udzielać partnerom istotnej pomocy finansowej i technicznej, w szczególności za pośrednictwem Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej (IPA) oraz Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy”, a także współpracy partnerskiej (Twinning) i instrumentu TAIEX. Zgodnie z zasadą warunkowości i zasadą faworyzowania myślenia strategicznego ta pomoc finansowa ma na celu wspieranie partnerów w przyjmowaniu reform i w zapewnianiu pełnego dostosowania przepisów do unijnego dorobku prawnego.

14. Rada nadal dąży do tego, żeby przybliżyć partnerów do UE, przygotowując grunt pod akcesję i zapewniając konkretne korzyści ich obywatelom jeszcze podczas procesu rozszerzenia. Mając to na uwadze, Rada zachęca do zbadania, jakie dodatkowe środki można podjąć, by dalej wdrażać stopniową integrację w sposób odwracalny i w oparciu o osiągnięcia, zgodnie z zaleceniem Rady Europejskiej z czerwca 2022 r. Rada podkreśla, jak ważne jest pełne wykorzystanie potencjału istniejących instrumentów prawnych, i przygotowuje się do przeanalizowania propozycji dotyczących dalszej stopniowej integracji na podstawie zmienionej metodyki rozszerzenia, w tym dalszego pogłębienia współpracy sektorowej UE z partnerami w obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania. W tym kontekście Rada odnotowuje komunikat Komisji dotyczący nowego planu wzrostu dla Bałkanów Zachodnich, który – w ramach wspierania regionu na jego drodze do integracji z UE – ma na celu przyspieszenie konwergencji społeczno-gospodarczej między tym regionem a UE w oparciu o rygorystyczne warunki, a także ma na celu zachęcenie Bałkanów Zachodnich do zwiększenia tempa związanych z UE reform w kwestiach podstawowych. Oczekuje się, że proponowane wdrażanie tego planu będzie powiązane m.in. z postęпами w zakresie unijnego dorobku prawnego, współpracą regionalną i konstruktywnym zaangażowaniem się Serbii i Kosowa w dialog wspierany przez UE. Polityka regionalna Partnerstwa Wschodniego nadal będzie przewidywać wspieranie Ukrainy, Mołdawii i Gruzji na ich drodze do UE.

CZARNOGÓRA

15. Rada z zadowoleniem odnotowuje utworzenie nowego rządu i zachęca go, aby szybko czynił postępy umożliwiające Czarnogórze integrację z UE i ukierunkowane działania strategiczne. Niezbędne są konsensus polityczny i wola polityczna, aby pilnie przywrócić funkcjonalność demokratycznych instytucji i zrealizować dawno przyjęte zobowiązania reformatorskie.
16. Rada z zadowoleniem odnotowuje dotychczasowy ogólny postęp w negocjacjach akcesyjnych: otwarto 33 rozdziały negocjacyjne objęte screeningiem, a 3 tymczasowo zamknięto. Czarnogóra powinna niezwłocznie ponownie skoncentrować wysiłki na spełnianiu kryteriów pośrednich dotyczących praworządności określonych w rozdziałach 23 i 24. Zanim ten ważny etap nie zostanie osiągnięty, nie nastąpi tymczasowe zamknięcie żadnych kolejnych rozdziałów. Rada przypomina, że postępy w zakresie rozdziałów 23 i 24 są niezbędne i w dalszym ciągu będą czynnikiem determinującym ogólne tempo negocjacji akcesyjnych.

17. Rada przypomina, że pilnie konieczne jest przywrócenie funkcjonowania głównych organów sądowych, w szczególności poprzez dokonanie mianowań na wciąż nieobsadzone stanowiska, a także przyspieszenie i nasilenie wdrażania kluczowych reform sądownictwa, tak aby zagwarantować, że system sądowy jest niezależny, skuteczny i wysokiej jakości. Rada z zadowoleniem odnotowuje mianowanie siódmego sędziego w Trybunale Konstytucyjnym – instytucja ta może teraz działać w pełnym zakresie.
18. Rada zachęca Czarnogórę do zintensyfikowania wysiłków, zwłaszcza w najważniejszych obszarach, takich jak walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Mimo że poczyniono postępy, Czarnogóra musi poprawić wyniki, jeśli chodzi o dochodzenia, ściganie i wydawanie prawomocnych wyroków skazujących oraz zajmowanie i konfiskatę mienia pochodzącego z działalności przestępczej.
19. Odnotowując pewne postępy, Rada zachęca Czarnogórę, aby zintensyfikowała wysiłki również w obszarze wolności wypowiedzi i wolności mediów, w tym w zakresie instytucjonalnej ochrony dziennikarzy przed wszelkimi formami przemocy.
20. W odniesieniu do kryteriów gospodarczych Rada z zadowoleniem odnotowuje silne ożywienie gospodarki i stały jej wzrost, stabilność sektora bankowego i finansowego oraz poprawę sytuacji na rynku pracy. Rada zachęca Czarnogórę do wdrożenia reform strukturalnych, obniżenia długu publicznego i kontynuowania działań w celu wzmocnienia zarządzania budżetem i przejrzystości polityki fiskalnej.
21. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że rząd angażuje się w dalsze rozwijanie współpracy regionalnej i pogłębianie stosunków dobrosąsiedzkich.
22. Rada wyraża duże uznanie dla Czarnogóry za konsekwentną współpracę w kwestiach polityki zagranicznej oraz za stałe i pełne przyłączanie się od wielu lat do unijnej WPZiB, w tym do unijnych środków ograniczających – jest to wyraźny sygnał świadczący o strategicznym zaangażowaniu tego kraju na rzecz integracji z UE. Rada z zadowoleniem odnotowuje również stałe aktywne uczestnictwo Czarnogóry w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony (WPBiO).

SERBIA

23. Przywołując swoje konkluzje z 13 grudnia 2022 r., Rada podkreśla znaczenie silnej woli politycznej i konsekwencji we wdrażaniu reform związanych z UE – będą one dowodem na to, że Serbia dokonała strategicznego wyboru akcesji do UE. Rada przypomina, że postępy Serbii w obszarze praworządności i normalizacji stosunków z Kosowem nadal będą decydować o ogólnym tempie negocjacji akcesyjnych.
24. Rada z zadowoleniem odnotowuje dotychczasowy ogólny postęp w negocjacjach akcesyjnych z Serbią – otwarto 22 z 35 rozdziałów negocjacyjnych, a 2 tymczasowo zamknięto. Serbia powinna nadal koncentrować wysiłki na spełnianiu kryteriów pośrednich określonych w rozdziałach 23 i 24 dotyczących praworządności. Rada z zadowoleniem odnotowuje pięć przyjętych w dobrym momencie ustaw w sprawie wykonania zmian konstytucyjnych z 2022 r. Konieczne są jednak dalsze prace oraz polityczne zaangażowanie, aby wdrożyć reformy w obszarach podstawowych, w tym w sądownictwie. Serbia musi również w dalszym ciągu zwracać szczególną uwagę na pełne poszanowanie praw podstawowych na całym swoim terytorium – w tym na ochronę najsłabszych grup społecznych, a także na niedyskryminacyjne traktowanie osób należących do mniejszości.
25. Rada podkreśla, że niezbędne jest zintensyfikowanie przez Serbię wysiłków w walce z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Serbia musi też osiągnąć wymierne rezultaty i wypracować przekonujące wyniki, jeżeli chodzi o skuteczne dochodzenia, ściganie i wydawanie prawomocnych wyroków skazujących, zamrażanie i konfiskatę mienia pochodzącego z działalności przestępczej.
26. Rada ponownie wyraża zaniepokojenie w związku z niewielkimi postęпами w zakresie poprawy ogólnych warunków gwarantujących wolność wypowiedzi i niezależność mediów. Zachęca Serbię do dołożenia większych starań na rzecz skutecznej realizacji planu działania powiązanego ze strategią medialną.
27. Rada ponownie apeluje do serbskich władz, by przedstawiały obiektywne i jednoznaczne informacje o UE oraz by aktywnie angażowały się w zapobieganie wszelkim formom dezinformacji i zagranicznych manipulacji informacjami i w zwalczanie ich we wszystkich mediach.

28. Rada nieustannie podkreśla, jak ważne są: konstruktywna współpraca regionalna w rozpatrywaniu na szczeblu krajowym zbrodni wojennych, rozwiązanie pozostałych spraw dotyczących osób zaginionych oraz pełna współpraca z Międzynarodowym Mechanizmem Rezydualnym dla Trybunałów Karnych. Nie należy udzielać wsparcia osobom skazanym za zbrodnie wojenne ani gloryfikować czy też negować ich zbrodni.
29. Aby polepszyć warunki umożliwiające właściwe funkcjonowanie demokratycznych instytucji, Rada zdecydowanie zachęca Serbię do wdrożenia dawno wydanych zaleceń OBWE/ODIHR i organów Rady Europy, w tym zaleceń dotyczących kluczowych aspektów procesu wyborczego.
30. Rada przyjmuje do wiadomości, że według oceny Komisji Serbia utrzymuje poziom gotowości, jeśli chodzi o kryteria otwierające w klastrze 3 (konkurencyjność i wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu). Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Serbia jest dobrze przygotowana, jeżeli chodzi o kryteria gospodarcze, lecz zachęca ją do większego stymulowania sektora prywatnego w drodze przyspieszenia strukturalnych reform dotyczących administracji publicznej i zarządzania przedsiębiorstwami państwowymi.
31. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Serbia podtrzymuje swoje zaangażowanie na rzecz szeregu inicjatyw w ramach współpracy regionalnej, i zachęca ją do kontynuowania wysiłków w celu dalszego wzmocnienia stosunków dobrosąsiedzkich i przyczynienia się do stabilności i pojednania ze wszystkimi partnerami w regionie.
32. Rada ponownie podkreśla swoje silne oczekiwanie co do tego, że Serbia dołoży większych starań, aby przyłączać się do stanowisk w ramach unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i do unijnych środków ograniczających, w tym środków nałożonych na Rosję i na Białoruś, i że uzna to za najwyższy priorytet. Rada apeluje także do serbskich władz, aby powstrzymały się od działań i oświadczeń sprzecznych z unijnymi stanowiskami w zakresie polityki zagranicznej i innych kwestii strategicznych. Rada z uwagą odnotowuje, że Serbia udziela Ukrainie pomocy humanitarnej i innego wsparcia. Rada z zadowoleniem odnotowuje również poprawę współpracy Serbii z UE w zapobieganiu obchodzeniu unijnych środków ograniczających i zachęca Serbię do kontynuacji tych starań. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe aktywne uczestnictwo Serbii w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach unijnej WPBiO oraz istotny wkład tego kraju w te misje i operacje.

33. Doceniając postępy w tym obszarze, Rada ponownie zaznacza, że Serbia musi wypełnić swoje zobowiązanie do dostosowania swojej polityki do polityki wizowej UE.
34. Rada ponownie podkreśla, że stosowanie przemocy nie ma uzasadnienia, i zdecydowanie potępia akty przemocy, których 29 maja 2023 r. dopuścili się protestujący kosowscy Serbowie wobec obywateli, żołnierzy sił KFOR, funkcjonariuszy organów ścigania oraz przedstawicieli mediów, a także brutalny atak na kosowską policję, do którego doszło 24 września 2023 r. na północy Kosowa. Rada oczekuje, że Serbia będzie w pełni współpracować i podejmie wszelkie niezbędne środki, aby ująć sprawców tych ataków i szybko postawić ich przed sądem. Rada wyraża ubolewanie, że Serbia nie podjęła w tej kwestii wystarczających działań. Rada jest zaniepokojona faktem, że w pobliżu granicy z Kosowem Serbia koncentrowała siły wojskowe; odnotowuje także, że następnie doszło do zmniejszenia liczby wojsk i ilości sprzętu. Serbia i Kosowo muszą dalej stale dążyć do deeskalacji, powstrzymać się od jednostronnych prowokacyjnych działań, które mogłyby prowadzić do napięć i przemocy, a także położyć kres retoryce pogłębiającej podziały. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Serbia podjęła pewne kroki we właściwym kierunku i m.in. publicznie zachęcała kosowskich Serbów do udziału w wyborach lokalnych na północy Kosowa. Serbia powinna także zachęcać ich do powrotu do instytucji, z których odeszli. Rada przypomina, że – jak stwierdziła Rada Europejska w konkluzjach z 26–27 października 2023 r. – jeżeli strony nie doprowadzą do deeskalacji napięć, będą musiały się liczyć z konsekwencjami.
35. Rada oczekuje, że w odniesieniu do sytuacji na północy Kosowa Serbia i Kosowo znajdą trwałe rozwiązanie, które zagwarantuje wszystkim obywatelom bezpieczeństwo i demokrację uczestniczącą.
36. Rada oczekuje, że Serbia w dobrej wierze i w duchu kompromisu weźmie udział we wspieranym przez UE dialogu w celu bezzwłocznego wypracowania kompleksowego, prawnie wiążącego porozumienia z Kosowem w sprawie normalizacji stosunków zgodnie z prawem międzynarodowym i unijnym dorobkiem prawnym. Porozumienie to powinno dotyczyć wszystkich kluczowych nierozstrzygniętych kwestii i tym samym przyczynić się do stabilności w regionie. Normalizacja stosunków oraz dotrzymanie zobowiązań podjętych podczas dialogu to podstawowe warunki, które obie strony muszą spełnić na europejskiej ścieżce, gdyż przy braku postępów ryzykują one utratę istotnych szans.

37. Rada z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie w lutym i marcu 2023 r. Porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków oraz załącznika wykonawczego do niego; wyraża ubolewanie z powodu braku realizacji przez obie strony tego porozumienia, jak również innych zobowiązań, które strony podjęły w ramach wspieranego przez UE dialogu, prowadzonego pod przewodnictwem wysokiego przedstawiciela i przy wsparciu specjalnego przedstawiciela UE. Rada apeluje do Serbii i Kosowa, aby w pełni respektowały wspomniane porozumienie oraz zobowiązania i zrealizowały je bez zwłoki czy wstępnych warunków. Obejmuje to również utworzenie stowarzyszenia/wspólnoty gmin zamieszkałych w większości przez Serbów. Rada z zadowoleniem przyjmuje gotowość Serbii i Kosowa do zaakceptowania projektu statutu, który przedstawił stronom unijny mediator, przy założeniu, że konieczne będą dalsze prace na podstawie tego projektu.
38. Rada zwraca się do Komisji i wysokiego przedstawiciela, aby przed końcem stycznia 2024 r. pilnie przedstawili Radzie propozycję zmian w kryteriach określonych w rozdziale 35 negocjacji akcesyjnych z Serbią, tak aby odzwierciedlić zobowiązania Serbii wynikające ze wspomnianego porozumienia oraz załącznika wykonawczego do niego.

MACEDONIA PÓLNOČNA

39. Przywołując konkluzje Rady z lipca 2022 r., Rada z zadowoleniem odnotowuje, że w lipcu 2022 r. odbyła się pierwsza konferencja międzyrządowa z Macedonią Północną i że z powodzeniem zakończono posiedzenia screeningowe. Rada jest gotowa zwołać następne posiedzenie konferencji międzyrządowej bez dalszej zwłoki i bez dodatkowej decyzji politycznej, jak tylko Macedonia Północna wypełni swoje zobowiązanie do przeprowadzenia – zgodnie ze swoimi procedurami wewnętrznymi – zmian konstytucyjnych, o których mowa w konkluzjach Rady z lipca 2022 r. Rada apeluje do Macedonii Północnej o przyspieszenie realizowania tych zmian. Gdy zmiany zostaną wprowadzone, Rada jest gotowa otworzyć jak najszybciej pierwszy klaster negocjacyjny zgodnie z ramami negocjacyjnymi.
40. Rada zachęca wszystkie strony w parlamencie do skoncentrowania się na postępach we wdrażaniu reform związanych z UE i na procesie przystąpienia do UE.

41. Rada z zadowoleniem odnotowuje poziom przygotowań Macedonii Północnej w najważniejszych obszarach i podkreśla, że należy przyspieszyć reformy ukierunkowane na UE i dalej wzmocnić wdrażanie, zwłaszcza w obszarach dotyczących kwestii podstawowych i praworządności. Macedonia Północna musi zapewnić niezależność, profesjonalizm i bezstronność wymiaru sprawiedliwości, osiągnąć dobre wyniki w walce z korupcją i przestępczością zorganizowaną oraz przeprowadzić reformę administracji publicznej. Rada wyraża poważne zaniepokojenie w związku ze zmianami w kodeksie karnym, które rzutują na liczne sprawy o korupcję na wysokim szczeblu, a także w związku z bezprawnym wpływem zewnętrznym na działalność Rady Sądowniczej i wymiaru sprawiedliwości. Ponadto Rada wzywa Macedonię Północną do kontynuowania działań na rzecz dalszego umacniania praw podstawowych – w tym praw osób należących do mniejszości lub społeczności – wolności mediów i wolności wypowiedzi.
42. Rada przypomina, że w inkluzywny sposób i w odpowiednim czasie należy zakończyć przegląd i wdrażanie zmienionej ordynacji wyborczej dostosowanej do zaleceń OBWE/ODIHR i Komisji Weneckiej.
43. Jeśli chodzi o kryteria gospodarcze, Rada z zadowoleniem odnotowuje poczynione postępy, zwłaszcza w dziedzinie stabilności fiskalnej, i zachęca Macedonię Północną do dalszych starań na rzecz spełniania kolejnych wymogów rynku wewnętrznego UE oraz radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi w obrębie Unii.
44. Rada odnotowuje, że stosunki dobrosąsiedzkie i współpraca regionalna to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia. Rada przypomina, jak ważne jest osiągnięcie wymiernych rezultatów i wdrożenie w dobrej wierze umów dwustronnych, w tym porozumienia z Grecją i układu o przyjaźni, stosunkach dobrosąsiedzkich i współpracy z Bułgarią.

45. Rada wyraża duże uznanie dla Macedonii Północnej za konsekwentną współpracę w kwestiach polityki zagranicznej, a w szczególności za pełne przyłączenie się do unijnej WPZiB, w tym do unijnych środków ograniczających – jest to silny wyraz strategicznego zaangażowania tego kraju na rzecz integracji z UE. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe aktywne uczestnictwo Macedonii Północnej w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach unijnej WPBiO. Rada wyraża również uznanie dla Macedonii Północnej za aktywne działania, które podjęła ona w złożonym kontekście geopolitycznym, pełniąc funkcję państwa przewodzącego Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

ALBANIA

46. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że w lipcu 2022 r. odbyła się pierwsza konferencja międzyrządowa z Albanią. Rada z zadowoleniem odnotowuje postępy reformatorskie poczynione w ubiegłym roku, w tym udane zakończenie posiedzeń screeningowych. Rada czeka na podjęcie kolejnych działań w procesie akcesyjnym Albanii i na jak najszybsze otwarcie pierwszego klastra negocjacyjnego.
47. Rada przypomina, że inkluzywny i konstruktywny dialog polityczny w tym kraju ma nadal kluczowe znaczenie dla przyspieszenia przyjmowania reform związanych z UE.
48. Rada z zadowoleniem odnotowuje poczynione postępy, zwłaszcza w obszarach dotyczących kwestii podstawowych i praworządności, kontynuację kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości oraz reformę administracji publicznej. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że procedura weryfikacji wciąż trwa i przynosi wymierne rezultaty. Rada podkreśla, że należy przyspieszyć reformy ukierunkowane na UE i dalej wzmacniać wdrażanie. Rada z zadowoleniem przyjmuje do wiadomości konkretne rezultaty prac Wyspecjalizowanej Struktury ds. Walki z Korupcją i Przestępczością Zorganizowaną i stałej dobrej współpracy z organami ścigania z UE i z państw członkowskich. Należy kontynuować wysiłki na rzecz osiągnięcia solidnych wyników w walce z korupcją i przestępczością zorganizowaną. Konieczne jest też zacieśnienie współpracy dochodzeniowej, także z Europejskim Urzędem ds. Zwalczenia Nadużyć Finansowych (OLAF).

49. Rada apeluje do Albanii o kontynuowanie starań na rzecz dalszego wzmocnienia ochrony praw podstawowych, wolności mediów i wolności wypowiedzi oraz praw osób należących do mniejszości. Rada zachęca do wdrożenia kompleksowej reformy sektora gruntów i konsolidacji praw własności w sposób przejrzysty, także poprzez prowadzenie konsultacji ze wszystkim odnośnymi zainteresowanymi stronami, w tym poprzez zajęcie się przypadkami fałszowania dokumentów i przyspieszenie procesów rejestracji i odszkodowań. Rada z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie prawodawstwa wtórnego dotyczącego mniejszości i ponownie wzywa Albanie do szybkiego przyjęcia i wdrożenia pozostałych powiązanych przepisów wykonawczych do ustawy ramowej o ochronie osób należących do mniejszości narodowych z 2017 r., zgodnie z europejskimi standardami i przy udziale wszystkich odnośnych zainteresowanych stron. Zachęca też Albanie do zakończenia wszystkich procedur związanych z krajowym spisem ludności zgodnie z międzynarodowymi standardami.
50. Jeżeli chodzi o migrację, Albania powinna nadal aktualizować swoje ramy prawne zgodnie z unijnym dorobkiem prawnym. Doceniając postępy w tym obszarze, Rada zachęca Albanie, aby wypełniła swoje zobowiązanie do dostosowania swojej polityki do polityki wizowej UE.
51. Jeśli chodzi o kryteria gospodarcze, Rada z zadowoleniem odnotowuje odporność i silne ożywienie albańskiej gospodarki i zachęca Albanie do dalszych starań na rzecz spełniania wymogów rynku wewnętrznego UE oraz radzenia sobie z presją konkurencyjną i siłami rynkowymi w obrębie Unii.
52. Rada z zadowoleniem przyjmuje stały i konstruktywny udział Albanii we współpracy regionalnej. Rada odnotowuje, że stosunki dobrosąsiedzkie i współpraca regionalna to wciąż zasadnicze elementy procesu rozszerzenia oraz procesu stabilizacji i stowarzyszenia.
53. Rada wyraża duże uznanie dla Albanii za konsekwentną współpracę w kwestiach polityki zagranicznej, a w szczególności za pełne przyłączenie się do unijnej WPZiB, w tym do unijnych środków ograniczających – jest to silny wyraz strategicznego zaangażowania tego kraju na rzecz integracji z UE. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe aktywne uczestnictwo Albanii w unijnych misjach i operacjach prowadzonych w ramach unijnej WPBiO. Ponadto UE wyraża uznanie dla Albanii za jej aktywne uczestnictwo – w roli niestałego członka w Radzie Bezpieczeństwa ONZ – w propagowaniu i obronie międzynarodowego porządku opartego na zasadach.

TURCJA

54. Rada przywołuje wszystkie poprzednie konkluzje Rady i Rady Europejskiej dotyczące stosunków Unii Europejskiej z Turcją, w szczególności stwierdzenie, że w strategicznym interesie Unii Europejskiej leży stabilne i bezpieczne otoczenie we wschodniej części Morza Śródziemnego oraz rozwijanie opartych na współpracy i wzajemnie korzystnych stosunków z Turcją.
55. UE nadal jest gotowa zaangażować się wraz z Turcją – w stopniowy, proporcjonalny i odwracalny sposób – w działania w niektórych obszarach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, z zastrzeżeniem ustalonych warunków określonych przez członków Rady Europejskiej 25 marca 2021 r. i w poprzednich konkluzjach Rady Europejskiej. Ponadto Rada jest nadal zdecydowana prowadzić otwarty i szczerzy dialog, eliminować wspólne problemy i współpracować w najważniejszych kwestiach będących przedmiotem obopólnego zainteresowania, takich jak migracja, zdrowie publiczne, klimat, zwalczanie terroryzmu i zagadnienia regionalne. Rada odnotowuje, że dalej prowadzone są dialogi wysokiego szczebla między UE a Turcją poświęcone niektórym z tych kwestii.
56. Rada z zadowoleniem odnotowuje niedawną poprawę stosunków między Turcją a Grecją, oczekując że będzie ona miała trwały charakter. Rada z zadowoleniem odnotowuje deeskalację we wschodniej części Morza Śródziemnego; deeskalację tę należy kontynuować.
57. UE szybko zareagowała w duchu solidarności na trzęsienia ziemi, które w lutym 2023 r. nawiedziły południowo-wschodnią Turcję, wysyłając zespoły ratownicze i wsparcie materialne za pośrednictwem Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności; ponadto UE przyczyniła się do zadeklarowania przez społeczność międzynarodową całkowitej kwoty 6 mld EUR.

58. Rada nadal oczekuje, że Turcja jednoznacznie zobowiąże się do utrzymywania stosunków dobrosąsiedzkich oraz do pokojowego rozstrzygnięcia sporów z odwołaniem się w razie potrzeby do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Zgodnie ze wszystkimi odnośnymi konkluzjami i z deklaracją z 21 września 2005 r. Rada wzywa Turcję do dotrzymania zobowiązań wynikających z ram negocjacyjnych, w tym do całkowitego niedyskryminacyjnego wdrożenia protokołu dodatkowego do układu o stowarzyszeniu w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich. Uznanie wszystkich państw członkowskich jest kwestią o zasadniczym znaczeniu. Turcja musi unormować stosunki z Republiką Cypryjską i szanować suwerenność i integralność terytorialną wszystkich państw członkowskich UE, a także ich suwerenne prawa wynikające z prawa UE i prawa międzynarodowego, w tym z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza.
59. Przywołując poprzednie konkluzje Rady i Rady Europejskiej, UE podtrzymuje pełne zaangażowanie na rzecz kompleksowego rozwiązania problemu cypryjskiego, w ramach uzgodnionych przez ONZ, zgodnie ze wszystkimi odpowiednimi rezolucjami RB ONZ, z zasadami, na których opiera się UE, i z unijnym dorobkiem prawnym. Nadal kluczowe jest to, aby Turcja zaangażowała się i wniosła wkład w takie pokojowe rozwiązanie, z uwzględnieniem jego aspektów zewnętrznych. UE apeluje o szybkie wznowienie negocjacji i jest gotowa odegrać aktywną rolę we wspieraniu wszystkich etapów procesu prowadzonego pod egidą ONZ. Rada przypomina o znaczeniu statusu Waroszy, potępia wszystkie jednostronne działania Turcji, które są sprzeczne z rezolucjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, i ponawia apel o ich natychmiastowe cofnięcie. Rada wzywa Turcję do przestrzegania odpowiednich rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ, w szczególności rezolucji nr 541, 550, 789 i 1251.

60. Zgodnie z konkluzjami Rady z poprzednich lat i przypominając o międzynarodowych zobowiązaniach Turcji w tym zakresie, Rada ponownie wyraża poważne zaniepokojenie dalszym i budzącym głęboki niepokój regresem w dziedzinie demokracji, praworządności i praw podstawowych. Systemowy brak niezależności wymiaru sprawiedliwości i wywierana na ten system nadmierna presja, a także ograniczenia wolności mediów i wolności wypowiedzi nadal budzą duży niepokój. Turcja powinna zacieśnić współpracę z Radą Europy oraz jej odpowiednimi organami i instytucjami, zrealizować ich najważniejsze zalecenia, w pełni wdrożyć europejską konwencję praw człowieka (EKPC) i inne międzynarodowe instrumenty dotyczące praw człowieka, których Turcja jest stroną, a także zastosować się do wszystkich wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z art. 46 EKPC. Ciągłe niewykonywanie przez Turcję wyroków EKPC budzi poważne wątpliwości co do zaangażowania tego kraju na rzecz praworządności i poszanowania praw podstawowych oraz wypełniania jego zobowiązań międzynarodowych. Rada apeluje do Turcji o pilne odwrócenie negatywnych trendów we wszystkich tych obszarach i wyeliminowanie w wiarygodny sposób licznych poważnych niedociągnięć wskazanych w sprawozdaniu Komisji.
61. Jeśli chodzi o kryteria gospodarcze, Rada zachęca Turcję do dalszej realizacji działań mających na celu powrót do polityki makroekonomicznej bardziej ukierunkowanej na stabilność, a także do wyeliminowania utrzymujących się problemów utrudniających należyte funkcjonowanie tureckiej gospodarki rynkowej, w tym otoczenia instytucjonalnego i regulacyjnego. Rada przypomina również, że Turcja musi wypełnić zobowiązania dotyczące wdrażania unii celnej UE–Turcja, zapewniając jej faktyczne stosowanie w odniesieniu do wszystkich państw członkowskich. Ponadto Rada ponownie stwierdza, że swobodny przepływ towarów, w tym produktów podwójnego zastosowania, nie powinien umożliwiać obchodzenia unijnych środków ograniczających.

62. Oświadczenie UE–Turcja z 2016 r. nadal stanowi kluczowe ramy współpracy w obszarze migracji i wciąż przynosi efekty. Zgodnie z konkluzjami Rady Europejskiej z października 2021 r. Rada oczekuje, że Turcja będzie zapewniać pełne i niedyskryminacyjne wdrożenie oświadczenia UE–Turcja, również w odniesieniu do Republiki Cypryjskiej, aby wznowić powroty i zapobiegać przybywaniu osób o nieuregulowanym statusie. Podstawowe znaczenie mają nadal pełne i skuteczne wdrożenie umowy o readmisji UE–Turcja oraz współpraca ze wszystkimi państwami członkowskimi UE w obszarze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych. Rada zaznacza, że Turcja musi dostosować swoją politykę do polityki wizowej UE.
63. Rada z ogromnym niepokojem odnotowuje, że – jak szczegółowo opisała Komisja w swoim sprawozdaniu – polityka zagraniczna Turcji coraz bardziej koliduje z priorytetami UE w ramach wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, i ponownie podkreśla swoje silne oczekiwanie co do tego, że Turcja dołoży większych starań, aby przyłączyć się do stanowisk w ramach unijnej WPZiB oraz unijnych środków ograniczających, i że uzna to za najwyższy priorytet. Rada dostrzega konstruktywną rolę Turcji w ułatwianiu eksportu ukraińskiego zboża, jednak głęboko ubolewa, że Turcja nie przyłącza się do unijnych środków ograniczających przyjętych w odpowiedzi na rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie; podkreśla też, że zapobieganie obchodzeniu tych środków ma pierwszorzędne znaczenie.
64. Rada z żalem odnotowuje, że Turcja w dalszym ciągu oddala się od Unii Europejskiej, i przywołuje swoje poprzednie konkluzje, w których zauważyła, że w związku z tym negocjacje akcesyjne z Turcją faktycznie utknęły w martwym punkcie i nie można rozważać otwarcia ani zamknięcia żadnych kolejnych rozdziałów negocjacyjnych.

BOŚNIA I HERCEGOWINA

65. Rada przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Komisji z 8 listopada 2023 r. dotyczące Bośni i Hercegowiny i zawarte w nim zalecenie; oczekuje na przyszłą dyskusję na ten temat na forum Rady Europejskiej.

66. Rada z zadowoleniem odnotowuje wysiłki reformatorskie podjęte przez Bośnię i Hercegowinę po przyznaniu jej w grudniu 2022 r. statusu kraju kandydującego. Rada zachęca Bośnię i Hercegowinę do zrealizowania 14 kluczowych priorytetów określonych w opinii Komisji w sprawie wniosku tego kraju o członkostwo w UE i zatwierdzonych przez Radę w 2019 r., w tym do wdrożenia wszystkich pozostałych działań wskazanych w zaleceniu Komisji dotyczącym statusu kraju kandydującego, z uwzględnieniem konkluzji Rady Europejskiej z czerwca 2022 r. Podjęto już pewne ważne kroki i zobowiązania w celu zrealizowania tych kluczowych priorytetów mimo niekorzystnego rozwoju sytuacji w Republice Serbskiej. Rada zachęca do dalszych koniecznych postępów w realizacji reform. Rada przypomina, że należy zapewnić pełną zgodność wszystkich przyjętych ustaw z unijnym dorobkiem prawnym i europejskimi standardami, w tym z zaleceniami Komisji Weneckiej. UE jest gotowa dalej wspierać Bośnię i Hercegowinę w przygotowywaniu reform i ich stałym wdrażaniu, w tym reform, które dotyczą integracji tego kraju z UE.
67. W odniesieniu do mechanizmów instytucjonalnych ustanowionych na mocy porozumień pokojowych z Dayton Bośnia i Hercegowina musi podjąć dalsze reformy konstytucyjne i reformę ordynacji wyborczej w celu zapewnienia równości i niedyskryminacji wszystkich obywateli, w szczególności poprzez wykonanie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Sejdić-Finci. Rada ponownie apeluje o to, by proces wdrażania ograniczonych reform konstytucyjnych i reformy ordynacji wyborczej był inkluzywny i przebiegał w drodze rzeczywistego dialogu oraz zgodnie z europejskimi standardami, w celu wyeliminowania wszelkich form nierówności i dyskryminacji w procesie wyborczym. Rada podkreśla, że nie należy podejmować kroków ustawodawczych ani politycznych, które utrudniłyby wykonanie wyroku w sprawie Sejdić-Finci oraz wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach powiązanych lub które pogłębiłyby istniejące podziały.
68. Rada wzywa wszystkie podmioty polityczne w Bośni i Hercegowinie do powstrzymania się i odstąpienia od prowokacyjnych i prowadzących do podziałów działań i retoryki, w tym kwestionowania suwerenności, jedności i integralności terytorialnej kraju, oraz do zaprzestania gloryfikowania skazanych zbrodniarzy wojennych i do aktywnego propagowania pojednania.

69. Rada ponownie potwierdza swoje jednoznaczne zaangażowanie na rzecz utrzymania unijnej perspektywy Bośni i Hercegowiny jako państwa jednolitego, zjednoczonego i suwerennego.
70. Rada jest poważnie zaniepokojona legislacją i inicjatywami w Republice Serbskiej, które są sprzeczne z dążeniem Bośni i Hercegowiny do integracji z UE; chodzi tu m.in. o retorykę secesjonistyczną i kwestionowanie porządku konstytucyjnego tego kraju. Rada wyraża ubolewanie z powodu przyjęcia w Republice Serbskiej przepisów o nieobowiązaniu w obrębie tej jednostki federacyjnej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego Bośni i Hercegowiny. Rada zaznacza, że konieczne jest poszanowanie suwerenności i integralności terytorialnej, porządku konstytucyjnego, w tym orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, oraz podmiotowości prawnomiędzynarodowej Bośni i Hercegowiny. Wszelkie działania przeciwko tym zasadom będą miały poważne konsekwencje.
71. Rada odnotowuje ograniczone postępy i podkreśla konieczność wzmocnienia praworządności, m.in. w drodze przyjęcia nowej ustawy o Wysokiej Radzie Sędziów i Prokuratorów oraz ustawy o sądach. Apeluje do Bośni i Hercegowiny o podjęcie zdecydowanych kroków w celu zwalczania korupcji i przestępczości zorganizowanej oraz osiągnięcia solidnych wyników w odniesieniu do dochodzeń i wyroków skazujących, także na wysokim szczeblu. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że punkt kontaktowy Europolu zaczął działać. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego muszą być w pełni przestrzegane.
72. Rada zauważa, że w obszarze dotyczącym kwestii podstawowych osiągnięto niewielkie postępy, ale z zadowoleniem odnotowuje, że Rzecznik Praw Obywatelskich został wyznaczony do pełnienia funkcji mechanizmu zapobiegania torturom; Rada wzywa Bośnię i Hercegowinę do znacznego zintensyfikowania działań reformatorskich w dziedzinie praw człowieka, równouprawnienia płci i niedyskryminacji, w szczególności poprzez zwalczanie przemocy domowej, przemocy wobec kobiet, przemocy motywowanej płcią i poprzez zagwarantowanie praw osobom LGBTI.

73. Rada wyraża ubolewanie z powodu regresu w zakresie wolności wypowiedzi i mediów i apeluje do Bośni i Hercegowiny, aby zapewniła bezpieczeństwo dziennikarzom i zadbała o należyte rozpatrzenie przez organy sądowe spraw dotyczących gróźb i przemocy. Rada ubolewa, że w Republice Serbskiej przywrócono sankcje karne za zniesławienie, i wyraża żal w związku z tym, że zgromadzenie tej jednostki federacyjnej przyjęło niedawno w pierwszym czytaniu projekt ustawy nazywający organizacje społeczeństwa obywatelskiego „zagranicznymi agentami”, co budzi poważne obawy.
74. Rada z zadowoleniem odnotowuje pewne postępy we wdrażaniu reformy administracji publicznej, w szczególności przyjęcie ustawy o swobodzie dostępu do informacji. Oczekuje podjęcia dalszych kroków w celu zapewnienia profesjonalnej i odpolitycznionej służby cywilnej. Ponadto z myślą o koordynacji dostosowywania przepisów Rada zdecydowanie zachęca Bośnię i Hercegowinę do opracowania krajowego programu przyjmowania unijnego dorobku prawnego.
75. Rada z zadowoleniem odnotowuje pozytywne działania podjęte w celu usprawnienia zarządzania migracją i jej koordynacji, w szczególności przyjęcie ustawy o cudzoziemcach. Apeluje do Bośni i Hercegowiny o pełne dostosowanie swojej polityki do polityki wizowej UE, o zawarcie z UE umowy o statusie (Frontex) i o zapewnienie dostępu do azylu.
76. Jeśli chodzi o kryteria gospodarcze, Rada odnotowuje, że Bośnia i Hercegowina jest na wczesnym etapie ustanawiania funkcjonującej gospodarki rynkowej.
77. Rada z zadowoleniem odnotowuje przedłużenie mandatu operacji EUFOR Althea, która w dalszym ciągu odgrywa kluczową rolę we wspieraniu władz Bośni i Hercegowiny w utrzymywaniu bezpiecznego i zabezpieczonego środowiska dla wszystkich obywateli.
78. Rada powtarza, jak ważna jest stała współpraca między podmiotami międzynarodowymi i wyraża poparcie dla misji wysokiego przedstawiciela i jego biura dotyczącej dążeń do realizacji programu rozmów „5+2”.

79. Rada zachęca Bośnię i Hercegowinę do dalszego aktywnego udziału we współpracy regionalnej i budowaniu stosunków dobrosąsiedzkich i do szybkiej ratyfikacji wszystkich porozumień o mobilności w ramach procesu berlińskiego.
80. Rada wyraża uznanie dla Bośni i Hercegowiny za coraz częstsze przyłączanie się do unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, co świadczy o wyraźnym zaangażowaniu tego kraju na rzecz integracji z UE. Rada zachęca Bośnię i Hercegowinę do podtrzymania tej tendencji i apeluje, aby zapewniła ona pełne egzekwowanie środków ograniczających, w tym środków nałożonych na Rosję i na Białoruś.

KOSOWO

81. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe zaangażowanie Kosowa na rzecz integracji europejskiej i powiązanych reform. UE jest gotowa dalej wspierać Kosowo w przygotowywaniu reform i ich stałym wdrażaniu, w tym reform, które dotyczą integracji z UE. Rada oczekuje wejścia w życie liberalizacji reżimu wizowego dla Kosowa, które ma nastąpić 1 stycznia 2024 r.
82. Rada z zadowoleniem odnotowuje duży postęp w reformowaniu ordynacji wyborczej, które przebiega zgodnie z dawno wydanymi zaleceniami kolejnych unijnych misji obserwacji wyborów, i zachęca Kosowo do wdrożenia tych nowych przepisów przed kolejnymi wyborami parlamentarnymi.
83. Rada odnotowuje ograniczone postępy w dziedzinie praworządności oraz walki z przestępczością zorganizowaną i z korupcją i apeluje do Kosowa o usprawnienie wdrażania istniejących narzędzi służących ochronie integralności, niezależności i efektywności systemu sądowego i o kontynuację reformy administracji publicznej. Należy zapewnić dodatkowe postępy, aby skutecznie promować prawa podstawowe, w tym równouprawnienie płci, a także prawa społeczności nienależących do większości oraz prawa osób LGBTI; należy też zadbać o pełną ochronę dziedzictwa kulturowego i religijnego. Rada wzywa Kosowo do wdrażania ustawy o zapobieganiu przemocy domowej, przemocy wobec kobiet, i przemocy motywowanej płcią oraz o ochronie przed tymi zagrożeniami. Kosowo powinno bez dalszej zwłoki wykonać orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w sprawie klasztoru w Dečani. Rada ponownie wyraża niepokój w związku z brakiem wolności wypowiedzi i ograniczonym pluralizmem na północy Kosowa.

84. Rada jest głęboko zaniepokojona sytuacją, także w zakresie bezpieczeństwa, na północy Kosowa. Liczne jednostronne działania Kosowa i Serbii, zbiorowe odejście kosowskich Serbów z kosowskich instytucji, jak również zbojkotowanie przez nich kwietniowych wyborów lokalnych na północy Kosowa spowodowały dodatkowe zwiększenie napięć. Rada zdecydowanie potępia akty przemocy, których 29 maja 2023 r. dopuścili się protestujący kosowscy Serbowie wobec obywateli, żołnierzy sił KFOR, funkcjonariuszy organów ścigania oraz przedstawicieli mediów. Należy jak najszybciej zorganizować kolejne wybory lokalne na północy Kosowa, a kosowscy Serbowie powinni wziąć w nich aktywny udział, bez żadnych wstępnych warunków. Powinni także powrócić do instytucji, z których odeszli. Kosowo powinno ułatwić ten powrót, a Serbia namawiać do niego.

Rada przypomina, że zgodnie z oświadczeniem wydanym w imieniu UE przez wysokiego przedstawiciela 3 czerwca UE wdraża odwracalne środki względem Kosowa ze względu na brak zdecydowanych działań prowadzących do deeskalacji napięć na północy Kosowa. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że Kosowo podjęło działania w celu spełnienia niektórych z żądań UE. Rada przypomina, że UE jest gotowa znieść wspomniane środki, jeżeli poczynione zostaną dalsze postępy w spełnianiu dotychczasowych żądań UE. Rada będzie nadal zajmować się tą kwestią i powróci do niej na podstawie sprawozdania wysokiego przedstawiciela dotyczącego spełniania tych żądań.

Rada ponownie podkreśla, że stosowanie przemocy nie ma uzasadnienia, i zdecydowanie potępia brutalny atak na kosowską policję, do którego doszło 24 września 2023 r.

W odniesieniu do tego ataku Rada odnotowuje usprawnioną współpracę kosowskiej policji z misją EULEX. Rada z zadowoleniem odnotowuje wzmocnioną obecność KFOR-u, w szczególności na granicy wyznaczonej między Kosowem a Serbią. Kosowo i Serbia muszą dalej stale dążyć do deeskalacji, powstrzymywać się od jednostronnych i prowokacyjnych działań, które mogłyby prowadzić do napięć i przemocy, a także położyć kres retoryce pogłębiającej podziały. Rada przypomina, że – jak stwierdziła Rada Europejska w konkluzjach z 26–27 października 2023 r. – jeżeli strony nie doprowadzą do deeskalacji napięć, będą musiały się liczyć z konsekwencjami.

85. Rada oczekuje, że w odniesieniu do sytuacji na północy Kosowa Kosowo i Serbia znajdą trwałe rozwiązanie, które zagwarantuje wszystkim obywatelom bezpieczeństwo i demokrację uczestniczącą.
86. Rada oczekuje, że Kosowo w dobrej wierze i w duchu kompromisu weźmie udział we wspieranym przez UE dialogu w celu bezzwłocznego wypracowania kompleksowego, prawnie wiążącego porozumienia z Serbią w sprawie normalizacji stosunków zgodnie z prawem międzynarodowym i unijnym dorobkiem prawnym. Porozumienie to powinno dotyczyć wszystkich kluczowych nierozstrzygniętych kwestii i tym samym przyczynić się do stabilności w regionie. Normalizacja stosunków oraz dotrzymanie zobowiązań podjętych podczas dialogu to podstawowe warunki, które obie strony muszą spełnić na europejskiej ścieżce, gdyż przy braku postępów ryzykują one utratę istotnych szans.
87. Rada z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie w lutym i marcu 2023 r. Porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków oraz załącznika wykonawczego do niego; wyraża ubolewanie z powodu braku realizacji przez obie strony tego porozumienia, jak również innych zobowiązań, które strony podjęły w ramach wspieranego przez UE dialogu, prowadzonego pod przewodnictwem wysokiego przedstawiciela i przy wsparciu specjalnego przedstawiciela UE. Rada apeluje do Kosowa i Serbii, aby w pełni respektowały wspomniane porozumienie oraz zobowiązania i zrealizowały je bez zwłoki czy wstępnych warunków. Obejmuje to również utworzenie stowarzyszenia/wspólnoty gmin zamieszkałych w większości przez Serbów. Rada z zadowoleniem przyjmuje gotowość Kosowa i Serbii do zaakceptowania projektu statutu, który przedstawił stronom unijny mediator, przy założeniu, że konieczne będą dalsze prace na podstawie tego projektu.
88. Rada zwraca się do specjalnego przedstawiciela UE ds. dialogu między Belgradem a Prisztiną oraz innych regionalnych kwestii Bałkanów Zachodnich o zaktualizowanie programu najbliższego posiedzenia specjalnej grupy ds. normalizacji z udziałem Kosowa, tak aby uwzględnić w nim zobowiązania Kosowa wynikające ze wspomnianego porozumienia oraz załącznika wykonawczego do niego.
89. Rada ponownie podkreśla, jak ważne są prace Wyspecjalizowanych Izb Sądowych ds. Kosowa i Wyspecjalizowanej Prokuratury, i potwierdza swoje poparcie dla tych prac; zaznacza też, że jest gotowa do pomocy tym organom w wypełnianiu ich zadań.

90. Rada przypomina o znaczeniu ścisłej współpracy Kosowa z misją EULEX, a także innymi odpowiednimi podmiotami międzynarodowymi.
91. Jeśli chodzi o kryteria gospodarcze, Rada odnotowuje, że Kosowo jest między wczesnym a średnim etapem, jeżeli chodzi o poziom przygotowań do rozwoju funkcjonującej gospodarki rynkowej.
92. Rada wzywa Kosowo do pilnego aktywnego i konstruktywnego zaangażowania się w działania w zakresie współpracy regionalnej oraz do zrealizowania swoich zobowiązań w ramach CEFTA i układu o stabilizacji i stowarzyszeniu w drodze zniesienia decyzji o zakazie przywozu towarów z Serbii. Rada z zadowoleniem odnotowuje fakt, że Kosowo ratyfikowało trzy wypracowane w 2022 r. w ramach procesu berlińskiego porozumienia dotyczące swobody przemieszczania się i wzajemnego uznawania kwalifikacji.
93. Rada wyraża uznanie dla Kosowa za zdecydowane potępienie rosyjskiej wojny napastniczej przeciwko Ukrainie, wyraźne określenie swojego ukierunkowania geostrategicznego oraz dobrowolne przyłączanie się do unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, a także za stałe wdrażanie unijnych środków ograniczających, co stanowi mocny sygnał wskazujący na wybór strategiczny Kosowa i jego miejsce we wspólnocie wartości.

UKRAINA

94. Rada ponownie zdecydowanie potępiła rosyjską wojnę napastniczą przeciwko Ukrainie. Rada przypomina, że Unia Europejska niezachwianie wspiera niezależność, suwerenność i integralność terytorialną Ukrainy w jej granicach uznanych przez społeczność międzynarodową oraz jej niezbywalne prawo do samoobrony przed rosyjską agresją. UE będzie wspierać Ukrainę i jej obywateli w obliczu trwającej wojny rosyjskiej tak długo, jak długo będzie to konieczne.
95. Rada z uznaniem odnosi się do znaczących postępów, które Ukraina poczyniła w realizacji celów wynikających z jej statusu kraju kandydującego, mimo że wciąż jest atakowana.
96. Rada przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Komisji z 8 listopada 2023 r. dotyczące Ukrainy i zawarte w nim zalecenia; oczekuje na przyszłą dyskusję na ten temat na forum Rady Europejskiej.

97. UE jest gotowa dalej pomagać Ukrainie w przygotowywaniu reform i ich stałym wdrażaniu, w tym reform, które dotyczą integracji z UE, i jest nadal zdecydowana wspierać naprawę, odbudowę i rekonstrukcję Ukrainy.
98. Rada dostrzega zaangażowanie Ukrainy na rzecz kompleksowego i konsekwentnego wprowadzania praworządności i wdrażania reform wymiaru sprawiedliwości i administracji publicznej i z zadowoleniem odnotowuje, że Ukraina osiąga postępy w tych obszarach; ponadto Rada zachęca Ukrainę do zdecydowanego podążania tą ścieżką, gdyż ma to wciąż kluczowe znaczenie dla wzmocnienia odporności Ukrainy i dla dalszych postępów w procesie rozszerzenia.
99. Rada z zadowoleniem odnotowuje, że wprowadzono ramy ustawodawcze i instytucjonalne dotyczące praw podstawowych oraz dostosowano ukraińskie przepisy o mediach do unijnego dorobku prawnego z obszaru usług audiowizualnych.
100. Jeżeli chodzi o walkę z korupcją, Rada z zadowoleniem odnotowuje postępy w zapewnianiu niezależnego i skutecznego funkcjonowania instytucji antykorupcyjnych. Ukraina powinna dalej wzmocniać te instytucje oraz stosowne środki i jeszcze poprawić swoje wyniki w odniesieniu do dochodzeń i wyroków skazujących, także w sprawach o korupcję na wysokim szczeblu. Jeżeli chodzi o działania mające na celu ograniczenie zbytniego wpływu oligarchów, Rada dostrzega, że zastosowano istotne rozwiązania systemowe, i oczekuje dalszego postępu w tym zakresie. Rada z uznaniem odnosi się do postępów w dostosowywaniu ukraińskich przepisów o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy do standardów FATF. Rada przyjmuje do wiadomości podjęte kroki dotyczące praw osób należących do mniejszości narodowych i oczekuje dalszych działań, które zaleciła Komisja Wenecka.
101. Z powodu trwającej rosyjskiej agresji realizacja polityki pieniężnej i ogólne zarządzanie gospodarcze w Ukrainie są wyjątkowo trudne. Szczególne znaczenie, także w kontekście przyszłej rekonstrukcji, ma funkcjonowanie gospodarki rynkowej kraju, a także niezależność jego organów regulacyjnych, zwłaszcza Banku Centralnego, który już podjął zdecydowane działania.

102. Rada z uznaniem odnosi się do wysiłków Ukrainy mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i niezależności dostaw. W obliczu stałych ataków na ukraińską infrastrukturę energetyczną UE jest gotowa udzielać dalszego wsparcia, aby zwiększyć odporność systemu energetycznego Ukrainy.
103. Rada kładzie nacisk na dalsze pogłębianie współpracy sektorowej UE z Ukrainą i jej integrację z rynkiem wewnętrznym UE w oparciu o wzmocnione wdrażanie układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między UE a Ukrainą, w tym pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu.
104. Rada z zadowoleniem odnotowuje strategiczne zaangażowanie Ukrainy na rzecz integracji z UE i bardzo częste przyłączanie się przez nią do stanowisk w ramach unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz do unijnych środków ograniczających. Zachęca Ukrainę do podtrzymania tej pozytywnej tendencji i zapewnienia pełnego przyłączenia się, także w zgodzie z zasadami suwerenności i integralności terytorialnej.

MOŁDAWIA

105. Rada z uznaniem odnosi się do znaczących postępów, które Mołdawia poczyniła w realizacji celów wynikających z jej statusu kraju kandydującego w obliczu ogromnych wyzwań związanych z rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie i antymołdawskimi działaniami hybrydowymi ze strony Rosji.
106. Rada przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Komisji z 8 listopada 2023 r. dotyczące Mołdawii i zawarte w nim zalecenia; oczekuje na przyszłą dyskusję na ten temat na forum Rady Europejskiej.
107. UE jest gotowa wspierać Mołdawię w przygotowywaniu reform i ich stałym wdrażaniu, w tym reform, które dotyczą integracji z UE.
108. Jeżeli chodzi o kwestie podstawowe, Rada dostrzega wyraźne zaangażowanie Mołdawii w jej proces reformatorski oraz podjęte zdecydowane działania i podkreśla, że należy utrzymać trwałe i wymierne postępy w reformach, w szczególności w obszarze praworządności, wymiaru sprawiedliwości i praw podstawowych, w tym praw osób należących do mniejszości.

109. Rada zachęca Mołdawię do kontynuowania kompleksowej reformy wymiaru sprawiedliwości, w tym procedury weryfikacji, a także do dalszej walki z korupcją, przy czym nacisk należy położyć na wzmocnienie odnośnych instytucji i osiąganie dalszych solidnych wyników w zakresie dochodzeń i wyroków skazujących, także w sprawach o korupcję na wysokim szczeblu. Rada z zadowoleniem odnotowuje systematyczne podejście Mołdawii do odwrócenia procesu oligarchizacji i zachęca do kontynuacji wdrażania stosownego planu działania.
110. Rada przyjmuje do wiadomości wstępne ustalenia OSCE/ODIHR, z których wynika, że wybory lokalne z 5 listopada przebiegły pokojowo, a ich organizacja była sprawna mimo trudnych okoliczności. Odnotowano jednak, że na proces wyborczy negatywnie wpłynęły ingerencje z zagranicy oraz środki ograniczające wprowadzone ze względów bezpieczeństwa narodowego. W związku ze zbliżającymi się wyborami prezydenckimi i parlamentarnymi Rada apeluje do Mołdawii, aby zadbała o dostosowanie działań zwalczających wrogie ingerencje do międzynarodowych standardów.
111. Rada wyraża uznanie dla odporności Mołdawii w obliczu bezprecedensowych działań hybrydowych Rosji i potwierdza, że UE wspiera tę odporność m.in. za pośrednictwem partnerskiej misji UE w Republice Mołdawii.
112. Rada odnosi się z uznaniem do wysiłków Mołdawii mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i niezależności dostaw. Mołdawia musi dalej zwiększać swoją moc wytwórczą i wzmacniać środki dotyczące energii odnawialnej i efektywności energetycznej, zwłaszcza z wykorzystaniem pomocy oferowanej w pakiecie wsparcia dla Mołdawii.
113. Dostrzegając postępy w reformach sektora gospodarczego i finansowego, Rada zwraca uwagę na znaczenie kontynuacji transformacyjnych reform gospodarczych, współpracy sektorowej i integracji Mołdawii z unijnym rynkiem wewnętrznym w oparciu o wzmocnione wdrażanie układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między UE a Mołdawią, w tym pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu.

114. Rada z zadowoleniem odnotowuje stałe wysiłki, które podejmuje Mołdawia, by wzmocnić swoją administrację publiczną i ramy zarządzania finansami publicznymi, i apeluje do Mołdawii, by dalej wzmacniała zdolności administracyjne i instytucjonalne na wszystkich szczeblach. Należy podtrzymywać regularne kontakty ze społeczeństwem obywatelskim w sprawie reform, a konsultacje w ramach procesu tworzenia prawa powinny być organizowane w bardziej odpowiednim momencie i powinny być bardziej przejrzyste.
115. Rada ponownie deklaruje swoje zdecydowane poparcie dla suwerenności i integralności terytorialnej Republiki Mołdawii w jej granicach uznanych przez społeczność międzynarodową.
116. Rada z zadowoleniem odnotowuje twarde i zasadnicze stanowisko Mołdawii potępiające rosyjską agresję na Ukrainę. Rada z zadowoleniem odnotowuje strategiczne zaangażowanie Mołdawii na rzecz integracji z UE i istotnie zwiększoną częstotliwość przyłączania się przez nią do stanowisk w ramach unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa oraz do unijnych środków ograniczających. Zachęca Mołdawię do podtrzymania tej pozytywnej tendencji i zapewnienia pełnego przyłączania się, także w zgodzie z zasadami suwerenności i integralności terytorialnej.

GRUZJA

117. Rada przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Komisji z 8 listopada 2023 r. dotyczące Gruzji i zawarte w nim zalecenie; oczekuje na przyszłą dyskusję na ten temat na forum Rady Europejskiej.
118. Rada apeluje do Gruzji o zademonstrowanie wyraźnego przywiązania do unijnych wartości, o dalsze postępy w programie reform i o spełnienie określonych przez Komisję warunków w sposób inkluzywny, konstruktywny i nieodwracalny, tak aby dalej przybliżać się do przyszłego członkostwa w UE.
119. Rada z uwagą odnotowuje autentyczne aspiracje przytłaczającej większości obywateli Gruzji, aby dołączyć do UE. Rada z zadowoleniem odnotowuje ogólną dobrą jakość ram legislacyjnych, strukturę instytucjonalną oraz aktywne społeczeństwo obywatelskie, w tym organizacje strażnicze, i przypomina, że te elementy zapewniają Gruzji solidną podstawę do przeprowadzenia reform demokratycznych i w zakresie praworządności.

120. Jeżeli chodzi o niektóre kwestie podstawowe w kontekście rozszerzenia, Rada dostrzega w szczególności ogólne postępy w reformowaniu administracji publicznej, w obszarze zamówień publicznych i w realizacji reform gospodarczych. Rada z zadowoleniem odnotowuje stan ogólnych przygotowań Gruzji do przyjęcia zobowiązań wynikających z członkostwa, zachęca do utrzymania poziomu dostosowania przepisów krajowych do unijnego dorobku prawnego i standardów UE i do dalszego pogłębiania współpracy sektorowej z UE w oparciu o wzmocnione wdrażanie układu o stabilizacji i stowarzyszeniu między UE a Gruzją, w tym pogłębionej i kompleksowej strefy wolnego handlu. Zachęca też Gruzję do dalszego spełniania kryteriów dotyczących liberalizacji reżimu wizowego.
121. Rada wzywa wszystkie podmioty polityczne w Gruzji do konstruktywnej współpracy i dialogu, do przewyciężenia polaryzacji i powstrzymania się od działań, które mogłyby jeszcze pogłębić napięcia polityczne i zagrozić demokratycznym instytucjom w kraju oraz programowi reform. Ponadto Rada przypomina, że Gruzja zobowiązała się do zagwarantowania społeczeństwu obywatelskiemu możliwości swobodnego działania i aktywnego udziału w kształtowaniu polityki w sposób inkluzywny i merytoryczny. Dzięki temu postępy w realizacji reform w podstawowych obszarach, w szczególności praworządności i praw podstawowych, byłyby skuteczniejsze i trwalsze.
122. Rada podkreśla również, jak ważne jest zwalczanie dezinformacji i zagranicznych manipulacji informacjami oraz ingerencji w informacje, które to działania są skierowane przeciwko UE i jej wartościom, i apeluje do Gruzji, aby w tym celu podjęła konstruktywne kroki.
123. Rada ponownie stwierdza, że właściwe funkcjonowanie demokratycznych instytucji i reformy dotyczące wymiaru sprawiedliwości i praworządności powinny być dla Gruzji priorytetem. Rada podkreśla, że należy dalej zwiększać i zapewniać pełną niezależność, rozliczalność i bezstronność wszystkich instytucji państwowych, a w szczególności instytucji sądowych, prokuratorskich i walutowych, zgodnie z europejskimi standardami i zaleceniami Komisji Weneckiej. Rada podkreśla znaczenie osiągnięcia solidnych wyników w dochodzeniach dotyczących korupcji i przestępczości zorganizowanej oraz w realizacji działań odwracających proces oligarchizacji przy zastosowaniu systemowego podejścia.

124. W odniesieniu do reformy ordynacji wyborczej Rada przypomina, że dla wzmocnienia demokracji niezbędne są solidne ramy zgodne z europejskimi i międzynarodowymi standardami. Rada apeluje do Gruzji o zapewnienie, by proces wyborczy, zwłaszcza w 2024 r., był wolny, uczciwy i konkurencyjny, i o pełne wdrożenie zaleceń, które OBWE/ODIHR i Rada Europy / Komisja Wenecka wydały przy okazji poprzednich wyborów.
125. Rada ponownie stwierdza, że Gruzja musi stworzyć warunki, w których możliwe będzie pełne poszanowanie praw podstawowych, w tym wolności i pluralizmu mediów, prawa do wolności opinii, zgromadzeń i wypowiedzi, oraz ochrona osób LGBTI przed zastraszaniem, przemocą i dyskryminacją.
126. Rada potwierdza poparcie UE dla niezależności, suwerenności i integralności terytorialnej Gruzji w ramach jej granic uznanych przez społeczność międzynarodową, i zaznacza, że UE nadal zdecydowanie opowiada się za pokojowym rozwiązaniem konfliktu i stosowaniem polityki nieuznawania i zaangażowania, w tym poprzez obecność misji obserwacyjnej UE w Gruzji.
127. Rada podkreśla swoje silne oczekiwanie co do tego, że Gruzja będzie znacznie częściej przyłączać się do stanowisk w ramach unijnej wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa i do unijnych środków ograniczających, także w zgodzie z zasadami suwerenności i integralności terytorialnej. Apeluje też do Gruzji o priorytetowe odwrócenie negatywnych trendów i o doprowadzenie do pełnego przyłączenia się. Byłby to wyraźny sygnał świadczący o strategicznym zaangażowaniu tego kraju na rzecz członkostwa w UE. Rada zachęca Gruzję do kontynuowania dobrej współpracy z UE w zakresie zapobiegania obchodzeniu unijnych środków ograniczających, w tym środków przeciwko Rosji i Białorusi.